

UNA VISIÓ LITERÀRIA DE SABADELL

Dibuix de J. DUCH

No són pas freqüents, en els llibres de viatges -de llarga tradició literària- no diré ja els elogis, sinó simplement les referències a la nostra ciutat. Dos clàssics, tals com Alexandre de Laborde o Joan Salvador, per exemple, la ignoren; i, entre els contemporanis, hi trobem referències, més documentals que literàries, en Ferran Canyameres i Josep Pla, la descripció del qual, per cert, extreta de la seva "Guia de Catalunya", fou reproduïda en el número onze de la nostra revista. Per tot això, voldríem destacar avui l'interès que Sabadell desperta en un autor singular en una de les seves obres més celebrades: es tracta de Joan Santamaria i de les seves "Visions de Catalunya".

Encara que alguns dels seus fidels mantinguin una tertúlia amb el seu nom i àdhuc convoquin anualment un premi literari, no es pot dir que la memòria d'aquest lleidetà, que en el seu temps fóra tan celebrat, estigui massa viva entre nosaltres. Joan Santamaria (1886-1955) fou home de lleis i home de lletres i algunes de les seves obres obtingueren en el seu moment força èxit: "Històries extraordinàries" (1915-1922), "Ma vida en dona" (1925), "Quatre titelles i un ninot" (1926), "L'apòstol" (1927)... Entre 1927 i 1929 edità tres volums sota el nom comú de "Visions de Catalunya", recull de les seves cròniques publicades a "La Publicitat", que constituïen un viatge literari per les terres de Catalunya, viatge -com la seva vida- iniciat a Lleida i conclòs a Barcelona. Els tres volums, amb delicades il·lustracions de Joan Duch, abastaven els àmbits següents: "Catalunya Nova" (1927), "Catalunya Vella: la Muntanya" (1928) i "Catalunya Vella: el Pla i la Costa" (1929). És en el penúltim capítol d'aquest darrer volum, i abans d'arribar a una Barcelona que no descriu, com a fi del seu viatge, on s'atura a Sabadell per fer-ne el seu elogi, calorós com estila davant del que li plau.

Hem de precisar que el seu estil és vehement i colorista, heretat més del modernisme que no pas del noucentisme, com, per l'època, li escauria. Domènec Guansé ens defineix l'autor com "home d'una extraordinària vitalitat, d'una fantasia vivacíssima, d'una sensibilitat a flor de pell en constant vibració". I afegeix que "la seva obra literària correspon a aquestes qualitats humanes". Tanmateix, el propi autor es deixa definir per un dels personatges que se li fa trobadís en el seu itinerari: a Torroella de Montgrí coneix un jove solitari i una mica esgroguisat, lletraferit de poble, el qual, coneguent l'autor pels seus es-

crits, el troba tal com se l'havia imaginat, és a dir, "ple de salut, sensual, fantasiós, una mica tímida, una mica irreverent, una mica romàntic..."

Això ens situarà, per capir el to amb què descriu el tarannà de Sabadell i els sabadellencs; ciutat que a posta ha volgut que "fos com la sivella d'or que tanqui el meu romiatge sentimental per totes les terres, pobles, viles i ciutats de Catalunya. És clar que encara em manca, per això, arribar a Barcelona, però, si em trobo a Sabadell ¿voleu dir que no és el mateix que si ja hi hagués arribat?".

"Vet aquí la impressió justa que experimento cada cop que vinc a aquesta alegre i eufòrica ciutat del Vallès. No és un barri de Barcelona, com molts han volgut veure, sinó exactament una altra Barcelona de terra endins, que és, com si diguéssim, la ciutat forana per excel·lència, pro fundament catalanesca, plena de neguits i admirablement dotada de tota mena d'energies i de possibilitats espirituals. Adhuc, pel caràcter, el sabadellenc és el tipus de català que més similitud moral té amb el barceloní. Tots dos han conservat a través del temps i de les barreges migratòries llur segell racial inconfusible, malgrat de viure tan propinques l'un de l'altre, però tots dos s'assemblen con dues gotes d'aigua per llur parla expressiva, per llur optimisme i entusiasme i per llur gran amor a la ciutat que els ha vist néixer".

Tot seguit fa l'observació que, en aquest amor, el sabadellenc no el guanya ningú, i que arreu del món trobareu gent de Sabadell que, sigui quina hagi estat la seva fortuna, enyoren la casona i l'hortet de l'afrau frescal del Ripoll. "Aquesta llei d'amor panteística -afegeix-, en el sentit més noble del mot, ha estat, potser, la causa primera de l'exhuberant florida ciutadana de Sabadell. El sabadellenc gos a dir que és un dels éssers més cosmopolites, no de Catalunya, ans bé del món. Aquesta acimada facultat adaptativa i assimilativa, pròpia dels esperits més civilitzats, li és tan proverbial i tan reconeguda entre nosaltres que gairebé seria ridícul d'insistir a voler-la demostrar. Però, altrament, també gos a dir que el sabadellenc és el català més encaterinadament localista de Catalunya. Per ell, abans que tot, és Sabadell. S'hi troba qui-sap-lo bé, en el seu poble; n'està englosit, no en malparla mai, li agrada que el lloin de la mateixa manera romàntica que es capté un perfecte enamorat envers la seva estimada que li té robat el cor".

Es una gentileza de

"GALERIES
ROVIRA"

Sant Pere, 22 Tel. 726 19 59
SABADELL

D'aquest amor sorgeix la vida que infon a la ciutat i que dona pretext a Santamaria per fer una descripció ben colorista d'un matí de diumenge: "I és que Sabadell, tota la ciutat sencera de Sabadell, és obra exclusiva i amorosa dels sabadellencs. Vet aquí explicada la fal.lera que li duen. La ciutat, aquest admirable òrgan de convivència i de cultura, ells se l'han feta tots sols, no deuen res a ningú. Ells s'han creat la riquesa, l'alegria, el benestar, el nom i la fama. Per això en senten tan bell urc, de la llur obra admirable. Mireu, si no. Avui és festa i els carrers van curullats d'anants i vinents. De bones a primeres, heu's ací un detall simptomàtic que delata tot d'una el caràcter d'un poble. Generalment, per no dir simple, els grans centres fabrils pequen de tristos i bròfecs. Diríeu que hi plana tot l'any una mena de boira densa i acre que ho enlletgeix tot. La gent fa uns andamis lassos i adolorits, unes cares grogues i flàccides, uns ulls tèrbols i apagats, unes boques resseques i sense delit de desclorè's i uns llavis amb una gèlida ganyota de desolació (...)"

"Doncs, veieu?, a Sabadell la gent que vaig trobant se'm mostra amb la cara contenta, els ulls brillants i falaguers i la boca plena d'enraonies que voleien al meu entorn amb una alegre sonsònia. Els uns van mudats amb els vestits diumengers, els altres mouen un fort rebombori amb els espetecs de les motos i side-cars i amb les botzines de les bicicletes, els altres s'arreceren a les portes dels bars i dels cafès, els altres fan rotllos a les cantonades o sota l'ombra dels plàtans de les petites places, els altres marxen tot tivats al costat de la promesa xamosa i empolainada, els altres ambulen peripatètics Rambla amunt i Rambla avall, els altres van a missa i els altres deixen d'anar-hi... I així per un seguit. En un mot: Sabadell, al primer cop d'ull, dona la impressió d'ésser una ciutat viva, jovial, claferta d'efusió i empesa d'un estrenu delit de plenitud. Un delit que palpita pertot com un flux i reflux de santitat; àdhuc en l'aire que un hom hi respira, àdhuc en la inflexió de la veu dels amics que us saluden, àdhuc en la faisó amb què us allarguen la mà per encaixar".

Immediatament després d'aquesta visió optimista, Santamaria clou el capítol amb aquest paràgraf elogiós, en el qual eleva Sabadell a veritable símbol de la terra catalana: "I ara -ai, Déu!- podeu comptar que el meu plaer fóra, si tingués lleure i espai, intentar de fer una ràpida recensió de la vida espiritual d'aquesta ciutat tan gentil i d'una tradició tan llarga, profunda i esponerosa de culta, d'artista i d'erudita. En aquest caire, Sabadell és un orgull de la nostra terra, i el seu nom, més que una esperança per a l'avenir, és ja, a hores d'ara, la més esplèndida de les realitats pairals. Per això, doncs, ho torno a dir, jo he triat a posta aquesta ciutat per tal que sia la darrera fita de totes les terres, pobles, viles i ciutats de Catalunya, i a fi i efecte, de més a més, que el nom dels seus homes representatius, dels seus literats, dels seus poetes, dels seus artistes, dels seus industrials, dels seus excursionistes, dels seus treballadors i, més que no pas res, de la seva coratjosa joventut, clogui com una sivella d'or tots els encomis, elogis i ditirambes dits i per dir a la beneïta terra del nostre cor".

Es així com aquest descriptor entusiasta del nostre país clou aquest "viatge màgic" seguit en "una constant exaltació", segons les paraules que li dedicava Martí Esteve, director de "La Publicitat", en el pròleg que obria el primer volum de la trilogia: trilogia que, degut sens dubte a l'èxit que obtingué, s'amplià el 1935 amb un nou volum dedicat a "Mallorca". I tal degué ser l'acollida que, un any després, Manuel de Montoliu publicava una tria d'aquestes "Visions de Catalunya", obra certament d'un visionari que estimava la seva terra i va voler explicar-la als seus conterrànics. □

Joan Ripoll

CENTENARI DE PAU VILA

El 29 d'aquest mes de juny el nostre il.lustre conciuatadà Pau Vila hauria complert cent anys. Per menys d'un any no ha estat possible de celebrar el Centenari amb ell en vida, però no per això podia deixar de commemorar-se. La Fundació Bosch i Cardellach, que ha estat treballant des de fa temps en el registre i ordenació dels milers de papers que formen les col.leccions de goigs, auques, romanços i altres testimonis de la cultura popular dels segles XVIII i XIX (col.leccions que, com tots sabem, foren cedides en vida a la Fundació pel propi Pau Vila), ha volgut aprofitar la primera exposició del llegat. D'una part del llegat, naturalment, proporcionalment molt reduïda respecte al conjunt, però variada i representativa. Conté romanços, fulls de ventall i auques.

L'exposició se celebra en el Museu d'Història, que està commemorant el seu cinquantenari, i on la Fundació va nèixer i es va aixoplugar durant bon nombre d'anys.

El dia 4 va ser inaugurada amb una conferència del Dr. Joaquim Marco sobre "Literatura de fil i canya", precedida d'un parlament del membre de la Fundació Joan Farrell. Restarà oberta fins al 30 d'aquest mateix mes i es pot visitar els dimarts, dijous i dissabtes, de 6 a 9 del vespre, i els diumenges de 11 a 2 del migdia.

Assistirà a l'acte de clausura, el dia 30, l'Honorable Conseller de Cultura de la Generalitat, senyor Max Cahner. En el proper número de QUADERN ens ocuparem més extensament d'aquest fet cultural. □

GADDA casa vostra